

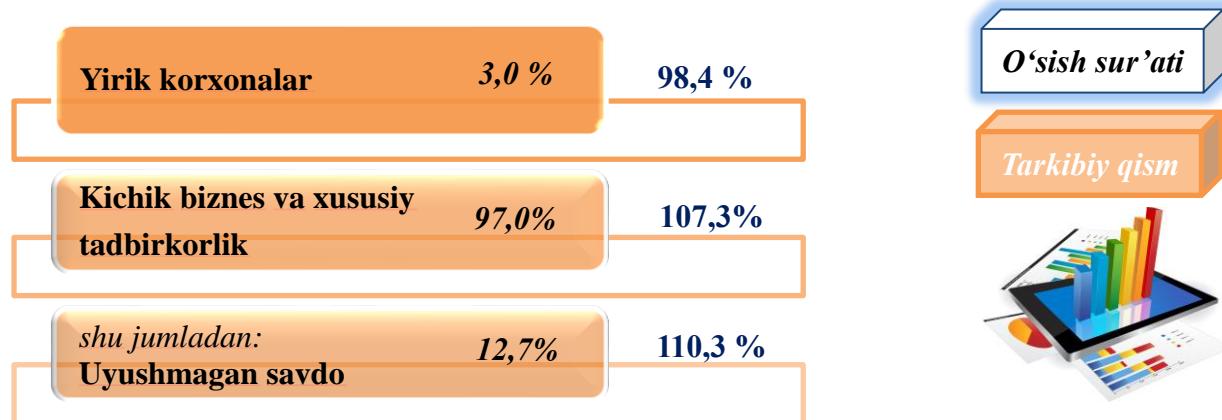
VII. CHAKANA SAVDO TOVAR AYLANMASI

Statistik ma'lumotlar jamiyatda sodir bo'layotgan ijtimoiy iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tavsiflash va boshqarishning eng muhim vositasidir. Hozirda yuqori sifatli statistik ma'lumotlardan foydalanmasdan davlat siyosatida to'g'ri boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonsiz. Shular qatorida savdo statistika ko'rsatkichlarini shakillantirish ham muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Jumladan, ulgurji va chakana savdo hamda umumiy ovqatlanish korxonalari savdo aylanmasi statistikasi ko'rsatkichi shular jumlasidan.

2025-yil 1-aprel holatiga chakana savdo sohasida faoliyat ko'rsatayotgan tijorat korxonalari soni 4 589 tani tashkil etib, shundan, faoliyat ko'rsatayotgan yirik korxonalar soni 75 tani, kichik korxona va mikrofirmalar soni 4 514 tani tashkil qildi.

Shu jumladan, savdo sohasida yuridik shaxs tashkil etmasdan faoliyat olib borayotgan YATTlar va uyushmagan savdo (jismoniy shaxslar)ning kuzatuvarlar asosida yig'ilgan ma'lumotlar, chakana savdo ko'rsatgichlariga kiritilgan.

Chakana savdo aylanmasining asosiy ko'rsatkichlari

Yuqorida qayd etilgan tadbirkorlik subyektlari faoliyati natijasida, 2025-yilning yanvar-mart oylarida respublikaning chakana savdo tovar aylanmasi 2 992,2 mld. so'mni tashkil etib, 2024-yilning yanvar- mart oylariga nisbatan 107,0 % ga yetdi.

Jumladan, yirik korxonalarning tovar aylanmasi 88,7 mld. so'mni (o'sish sur'ati 98,4 %), kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining tovar aylanmasi 2 903,3 mld. so'mni (o'sish sur'ati 107,3%), shundan uyushmagan savdo aylanmasi 380,0 mld. so'mni (o'sish sur'ati 110,3 %) tashkil etdi.

Chakana savdo aylanmasida yirik korxonalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining hajmi va o‘sish sur’atlari
(2025-yil yanvar- mart oylari)

Chakana savdo aylanmasi – savdo sohasida yakuniy iste’mol uchun aholiga tovarlarni donalab yoki ko‘p bo‘lmagan miqdorlarda naqd pulga (bank kartalari orqali) sotishni nazarda tutuvchi faoliyat.

	Jami mlrd. so‘m	2024-yil yanvar- mart oylariga nisbatan, foizda	Yirik korxonalar mlrd.so‘m	2024-yil yanvar- mart oylariga nisbatan, foizda	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mlrd.so‘m	2024-yil yanvar- mart oylariga nisbatan, foizda
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	2 992,2	107,0	88,7	98,4	2 903,5	107,3
Nukus sh.	643,7	106,7	22,4	109,2	621,3	106,6
<i>tumanlar:</i>					0,0	
Amudaryo	216,7	109,9	4,6	107,3	212,1	110,0
Beruniy	214,9	108,4	8,2	104,5	206,7	108,6
Bo‘zatov	23,5	109,5	0,1	131,6	23,5	109,4
Qorao‘zak	109,2	103,5	0,3	103,3	108,9	103,5
Kegeyli	70,4	101,8	0,2	99,9	70,1	101,8
Qo‘ng‘iroq	198,2	109,3	3,6	79,2	194,6	110,1
Qonliko‘l	86,5	106,5	0,1	140,6	86,4	106,5
Mo‘ynoq	27,5	102,8	0,1	126,4	27,4	102,7
Nukus	73,7	106,6	0,2	118,9	73,6	106,6
Taxiatosh	136,8	104,8	17,9	83,1	118,9	109,1
Taxtako‘pir	81,1	105,5	0,2	107,5	80,9	105,5
To‘rtko‘l	314,2	108,0	10,3	102,7	303,9	108,2
Xo‘jayli	268,2	105,5	3,3	96,1	264,9	105,7
Chimboy	141,5	105,2	2,9	103,0	138,6	105,3
Shumanay	58,5	105,5	0,2	100,4	58,3	105,5
Ellikqal’a	173,6	107,2	3,9	104,3	169,7	107,3

2025- yilning yanvar- mart oylarida 2024- yilning yanvar- mart oylariga nisbatan respublikaning Amudaryo (109,9 %), Bo‘zatov (109,5 %) Qo‘ng‘iroq (109,3 %) tumanlari va Nukus shahrida (106,7 %) chakana savdo tovar aylanmasining eng yuqori o‘sish sur’atlari qayd etildi.

**Aholi jon boshiga nisbatan chakana savdo tovar aylanmasi
hajmi va o‘sish sur’atlari**

2025-yilning yanvar-mart holatiga o‘rtacha aholi jon boshiga chakana savdo tovar aylanmasi 1 472,2 ming. so‘mni (2024-yilning yanvar-mart oylariga nisbatan 105,6 %) tashkil etdi.

Hududlar kesimida ma’lumot

	Hajmi ming. so‘m	O‘sish sur’atlari, foizda
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	1 472,2	105,6
Nukus sh.	1 863,8	105,0
<i>tumanlar:</i>		
Amudaryo	1 003,3	108,1
Beruniy	1 026,1	106,4
Bo‘zatov	1 080,2	110,0
Qorao‘zak	1 997,0	102,9
Kegeyli	933,4	101,1
Qo‘ng‘irot	1 442,5	108,3
Qonliko‘l	1 590,3	105,5
Mo‘ynoq	810,5	101,9
Nukus	1 337,8	104,5
Taxiatosh	1 765,1	103,9
Taxtako‘pir	2 083,8	105,5
To‘rtko‘l	1 349,0	106,3
Xo‘jayli	2 059,9	104,5
Chimboy	1 213,2	104,5
Shumanay	999,3	104,8
Ellikqal‘a	996,0	105,4

Ushbu ko‘rsatkichni hududlar kesimida solishtirilganda eng yuqori hajm Nukus shahri (1 863,8 ming. so‘m), Xo‘jayli (2 059,9 ming. so‘m) va Taxtako‘pir (2 083,8 ming. so‘m) tumanlari hissasiga to‘g‘ri keldi.

Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning mulkchilik shakllari bo‘yicha chakana tovar aylanmasi

	<i>mlrd. so‘m</i>	<i>2024-yil yanvar-martiga nisbatan foiz hisobida</i>	<i>yakunga nisbatan foiz hisobida</i>
Jami	2 992,2	107,0	100,0
<i>shu jumladan mulkchilik shakllari bo‘yicha:</i>			
davlat mulki	-	-	-
nodavlat mulki	2 992,2	107,0	100,0
undan fuqarolarning hususiy mulki	1 286,8	105,6	43,0

Savdo korxonalarining chakana savdo aylanmasi hajmi 2025-yilning yanvar-martida 1 325,3 mlrd. so‘mni tashkil qilib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 107,4 foizni tashkil etgan.

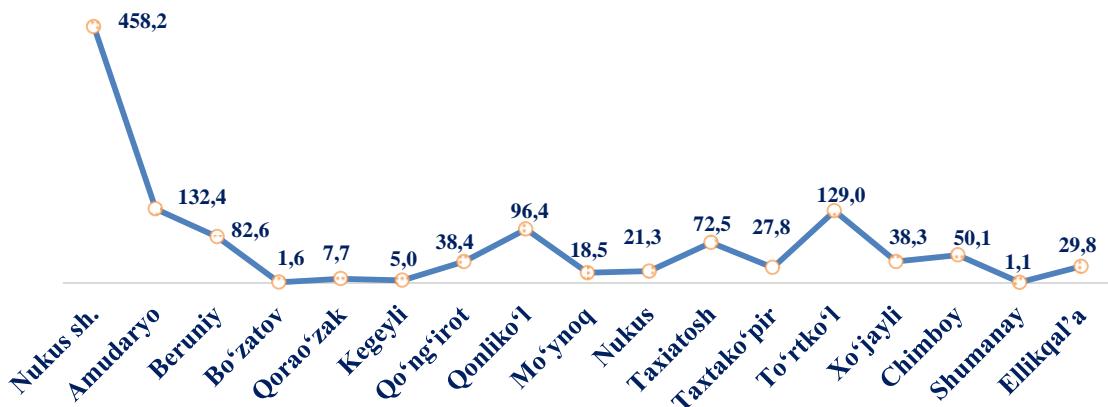
Yakka tartibdagi tadbirkorlikning jami chakana savdo hajmi joriy yilning yanvar-mart oylarida 1 666,8 mlrd. so‘mni tashkil etib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 106,7 foizga o‘sdi.

2025-yilning yanvar-martida chakana savdo aylanmasi tarkibi

	<i>mlrd. so‘m</i>	<i>2024-yil yanvar-martiga nisbatan foiz hisobida</i>	<i>yakunga nisbatan foiz hisobida</i>
Chakana tovar aylanmasi	2 992,2	107,0	100,0
<i>shu jumladan:</i>			
savdo korxonalari	1 325,3	107,4	44,3
Yakka tartibdagi tadbirkorlik	1 666,8	106,7	55,7
<i>shundan:</i> uyushmagan sektor (tashkil etilmagan savdo faoliyati)	380,0	110,3	12,7

Ulgurji savdo tovar aylanmasi – qayta sotish maqsadida sotib olingan va tadbirkorlik faoliyatida foydalanish yoki o‘z foydalanishi (qayta ishlash) uchun uchinchi tomon tashkilotlari va yakka tartibdagi tadbirkorlarga o‘zgartirmagan holda jo‘natilgan tovarlarning qiymati, ushbu tovarlar uchun haq to‘lanadigan yoki to‘lanmaganligidan qat’iy nazar.

**Hududlar kesimida ulgurji savdo tovar aylanmasi hajmi,
mlrd. so‘mda**

**Ulgurji savdo aylanmasida yirik korxonalar, kichik biznes
subyektlarining hajmi va o‘sish sur’atlari**

(2025-yil yanvar-mart oylari)

	Jami mlrd.so‘m	2024-yil yanvar-mart oylariga nisbatan, foizda	Yirik korxonalar mlrd.so‘m	2024-yil yanvar- mart oylariga nisbatan, foizda	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mlrd.so‘m	2024-yil yanvar- mart oylariga nisbatan, foizda
Qoraqalpog'ston Respublikasi	1 465,8	108,2	305,5	129,2	1 160,3	103,8
Nukus sh. <i>tumanlar:</i>	458,2	100,5	3,0	64,1	455,2	100,9
Amudaryo	132,4	352,4	94,3		38,1	101,4
Beruniy	82,6	110,8			82,6	110,8
Bo‘zatov	1,6	106,2			1,6	106,2
Qorao‘zak	7,7	117,7			7,7	117,7
Kegeyli	5,0	102,3			5,0	102,3
Qo‘ng‘iroq	38,4	104,2	1,0		37,5	101,6
Qonliko‘l	96,4	60,7	80,8	55,9	15,7	108,0
Mo‘ynoq	18,5	108,6			18,5	108,6
Nukus	21,3	106,5			21,3	106,5
Taxiatosh	72,5	111,4	54,6	114,9	17,9	102,0
Taxtako‘pir	27,8	218,0	13,6		14,2	111,4
To‘rtko‘l	129,0	100,0			129,0	100,0
Xo‘jayli	38,3	106,2			38,3	106,2
Chimboy	50,1	116,7	5,1		45,0	104,7
Shumanay	1,1	111,7			1,1	111,7
Ellikqal‘a	29,8	119,4			29,8	119,4

STATISTIK KO'RSATKICHLARGA IZOHLAR

Chakana savdo – savdo sohasida yakuniy iste'mol uchun aholiga tovarlarni donalab yoki ko'p bo'lмаган miqdorlarda naqd pulga sotishni nazarda tutuvchi faoliyat, ya'ni tovarlarni foydalanish sohasidan shaxsiy yoki umumiy iste'mol sohasiga o'tgan vaqtdagi harakatining yakuniy bosqichini ifodalaydi.

Chakana tovar aylanmasi – tovarlarni sotish tarmoqlaridan qat'iynazar, aholiga iste'mol tovarlarini naqd hisob-kitob asosida yoki plastik kartochkalari, kredit kartochkalari, banklarning hisob cheklari orqali (bu ham naqd hisob-kitob asosida sotish kabi hisobga olinadi) sotilgan qiymati.

Umumi ovqatlanish – yuridik shaxslar tomonidan pazandachilik mahsulotlarini tayyorlashga, sotishga va iste'molini tashkil qilishga ixtisoslashtirilgan faoliyatni amalga oshirish.

Umumovqatlanish aylanmasi – joyida aholiga iste'mol uchun, shuningdek, turli kontingentdagi aholini ovqatlanishini tashkil qilish uchun tashkilot va yakka tadbirkorlarga o'zi ishlab chiqargan kulinariya mahsulotlarini (taom, kulinariya mahsulotlari va yarimfabrikatlar), shuningdek, kulinariya ishlovisiz sotib olingan tovarlarni (unli, qandolatli va non mahsulotlari) sotishdan tushgan tushumni ifodalaydi.

Tovar zaxiralari – chakana savdo korxonalari balansida turgan va kelgusida sotish uchun mo'ljallangan tovarlar qoldig'i.

Tovar aylanmasining tovar tuzilmasi – umumi savdoda nisbiy ko'rsatkich – jamiga nisbatan foiz hisobidagi solishtirma og'irlik (ulush) yordamida aks etadigan, umumi tovar aylanmasi hajmidagi alohida tovar va tovar guruhlari o'rtaсидаги nisbat, ya'ni tovar aylanmasi tarkibi.

Ulgurji savdo – tijorat maqsadlarida yoki o'zining ishlab chiqarish-xo'jalik ehtiyojlariga foydalanish uchun, xarid qilingan tovarlarni naqd pulsiz hisob-kitoblar shakli bo'yicha sotish.

Iste'mol tovarlari – yakuniy iste'molga (oilaviy yoki shaxsiy) qaratilgan, bevosita inson ehtiyojini qondiradigan tovarlar va xizmatlar.

Texnik-ishlab chiqarishga mo'ljallangan mahsulotlar – ishlab chiqarish iste'moli uchun mo'ljallangan mahsulot: xomashyo, materiallar, yoqilg'i, butlovchi instrumentlar, mashinalar, ehtiyyot qismlar, yarimfabrikatlar va boshqalarini o'z ichiga oladi.

Ulgurji savdo tovar aylanmasi – tuzilgan shartnomalar bo'yicha tijorat maqsadlarida (kelajakda qayta ishslash yoki sotish) yoki o'zining ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun naqd pulsiz hisob-kitob shaklida tovarlar sotishdan tushumni ifodalaydi.

Tovar zaxiralari – tovar muomalasi doirasida bo'lgan tovarlar yoki ulgurji korxonalar balansida turgan va kelgusida sotishga mo'ljallangan tovarlar qoldig'i.

Tovar aylanmasining tovar tuzilishi – tovar aylanmasi tarkibi, umumi savdoda nisbiy ko'rsatkich – jamiga nisbatan foiz hisobidagi solishtirma og'irlik (ulush) yordamida aks etadigan, umumi tovar aylanmasi hajmidagi alohida tovar va tovar guruhlari o'rtaсидаги nisbat.